

PRESENT, PASSAT I FUTUR D'RTVV

Josep Rodríguez i Santonja (ed.)

UNQCERO
EDICIONES

Colección **Ensayo**

Consejo Asesor:
Guillermo López
Ricardo Morant
Fernando Romo

© 2015, Josep Rodríguez i Santonja (ed.) y otros
© 2015, UNO Y CERO EDICIONES

ISBN: 978-84-943590-5-7

Diseño gráfico y cubierta: Vicente Fenoll
UNO Y CERO EDICIONES S.L.
C/ Vicente Gaos, 3, A2
46021 - Valencia

www.unoyceroediciones.com
contacto@unoyceroediciones.com

Todos los derechos reservados. No está permitida la reproducción total o parcial de esta obra, incluido el diseño de la cubierta, ni su tratamiento informático, ni la transmisión de ninguna otra forma o por cualquier medio, ya sea electrónico, mecánico, por fotocopia, por registro u otros medios, conocido o por conocer, sin el permiso previo, expreso y escrito, de los titulares del Copyright.

PRESENT, PASSAT I FUTUR D'RTVV

Josep Rodríguez i Santonja (ed.)

ÍNDIX

Pròleg <i>Vicent Mifsud</i>	7
De l'apoteosi a la realitat: El camí per a la construcció de la nova Radiotelevisió Valenciana <i>Josep Rodríguez i Santonja</i>	12
Per què una radiotelevisió pública valenciana? Una reflexió sobre la seua necessitat i, en el seu cas, sobre les directrius per un nou model de radiotelevisió pública valenciana <i>Andrés Boix Palop</i>	18
Discutir-ho tot no és un problema, és la solució <i>Julià Álvaro</i>	46
Canal 9 i el sector audiovisual valencià: una relació traumàtica <i>Àlvar Peris Blanes</i>	63
Model empresarial, finançament i gestió <i>Germán Llorca Abad</i>	100
Els continguts audiovisuals en el marc de la multidifusió digital. Noves rutines productives en la comunicació de proximitat valenciana <i>Miquel Francés</i>	112
Encaixos i perspectives jurídiques de la renúncia i la possible reversió de la prestació del servei públic de Radiotelevisió Autonòmica a la Comunitat Valenciana <i>José Mª Vidal Beltrán</i>	151

El tancament d'RTVV i els estudis de Periodisme i Comunicació
Audiovisual

Guillermo López García 168

Models de televisió pública a Espanya:
anàlisi comparada

Mónica García..... 180

TESTIMONIS

Jo firme, però no per al Canal 9 d'abans

Jordi Cabezas 194

De l'entrecot a l'hamburguesa, passant pels nuggets de
pollastre

Esperança Camps..... 197

Son Goku i l'optimisme de la voluntat - RTVV

Francesc Miralles201

Estratigrafia audiovisual

Fani Grande206

Cicatrus

Gonzalo Naya209

PRESENT, PASSAT I FUTUR
D'RTVV

PRÒLEG

Vicent Mifsud

“El País Valencià serà en pocs anys monolingüe en castellà” augurava un Joan Fuster càustic i pessimista en la seua última entrevista, en la revista *El temps* a l’abril de 1992, només dos mesos abans de la seua mort. Qüestionava, sobretot, que es parlara d’avanços en la normalització de la nostra llengua si els que es duïen a terme en l’àmbit educatiu o amb campanyes de promoció de l’ús es contrarestaven amb només connectar la ràdio o la televisió, on la gran majoria dels continguts eren en castellà i s’introduïen a totes les cases i arribaven a tots els sectors socials, fins i tot als que tenien el valencià com a única llengua de relació.

Malgrat els mals auguris de Fuster, des d’aquell pronòstic el valencià ha incrementat significativament la seua presència en l’àmbit educatiu, administratiu i també en les relacions socials —incloent-hi les noves xarxes de comunicació—. La recuperació, notablement insuficient i molt lluny, però, de la normalització a què s’aspirava amb la Llei d’Ús del 1983, s’ha aconseguit sobretot pel treball i l’esforç de col·lectius que han apostat pel prestigi i la difusió de la llengua i malgrat les vacil·lacions dels governs de la Generalitat en l’etapa socialista i els entrebancs o la persecució directa durant els governs del Partit Popular —i encara ens resta per conèixer les conseqüències de l’última reforma en l’ensenyament—. El gran dèficit en eixe procés de normalització, però, continuem trobant-lo en els mitjans de comunicació, on en els últims anys s’han multiplicat les cadenes de televisió i ràdio en castellà i les de major implantació en la nostra llengua les ha tancades o blocades el govern valencià. El primer que cal, per tant, és avaluar correctament la gravetat de la situació.

Des de la mort del dictador Francisco Franco els valencians tardarem catorze anys a tindre per primera vegada una

radiotelevisió pública en la nostra llengua pròpia. Alguns ens reunirem amb amics o familiars per a veure'n el naixement, perquè era un esdeveniment per a compartir, perquè passàvem a tindre el que tenia la resta de la gent d'Espanya, perquè passàvem a ser gent normal. Com se sentiria una persona de Madrid o Salamanca si haguera vist la tele en la seua llengua per primera vegada amb més de vint anys? La gent que hem après el castellà mirant TVE, aleshores l'única televisió, perquè ningú del nostre entorn l'utilitzava mai o no el sabien parlar, com molta gent major, entenem el factor determinant de la televisió —i també de la ràdio i la resta de mitjans de comunicació— per a la difusió d'una llengua i per a la autoestima dels individus que la parlem.

Així ho van entendre els primers legisladors de les Corts, que aprovaren amb celeritat la creació d'RTVV amb el consens de totes les forces polítiques, fruit del desplegament de l'Estatut d'Autonomia. Tot aquell esforç se'n va anar en orris en menys de tres setmanes. És el temps que el govern d'Alberto Fabra i el Partit Popular tardaren a tramitar la llei per la qual la Generalitat renunciava a la prestació del servei públic de radiotelevisió. El tancament en les hores posteriors, que visquérem de forma traumàtica els treballadors des de l'interior del Centre de Producció de Burjassot i la resta de centres de treball, s'ha convertit en el major colp que ha rebut l'autogovern valencià. La policia desallotjant els treballadors mentre es posava fi a les emissions és la imatge del llegat de Fabra.

Les pobres excuses que donà el govern valencià per a posar fi al principal mitjà de comunicació del País Valencià i única radiotelevisió d'abast autonòmic en la nostra llengua s'han demostrat falses. Només els costos d'acomiar tota la plantilla, tal com votaren els diputats populars en les Corts s'acostaran als cent milions d'euros, el que haguera costat pagar els salaris fins el 2017 amb el pla de viabilitat ofert pels representants dels treballadors; la Generalitat continua sent la responsable última

d'un deute financer de més de 700 milions d'euros generats en els anys de corrupció i mala gestió al qual hauran de fer front els valencians més enllà de 2020, i existeixen unes infraestructures infrautilitzades amb elevats costos de manteniment i unes societats que tardaran anys a liquidar-se.

La forma antidemocràtica del tancament, el patetisme del Consell o el buit generat en el món audiovisual valencià no pot distorsionar la imatge del que ha sigut RTVV. És obvi que en els vint-i-quatre anys d'emissions Radiotelevisió Valenciana ha tingut un enorme dèficit democràtic en el seu funcionament, que a través d'ella la Generalitat ha malbaratat molts recursos públics i que ha contribuït, amb una manipulació informativa insuportable, a degradar la qualitat de la democràcia valenciana, amb episodis execrables com el tracte rebut per les víctimes de l'accident del Metro i —les destaque també— les del Yak-42. Fins i tot Canal 9 — no Nou2 o Nou24 o Ràdio 9 que sempre ha emès íntegrament en valencià— no ha complert com calia el seu paper de promotor de la nostra llengua, relegant-la durant la major part de la seua història fora dels horaris de més audiència.

No obstant això tampoc es pot menysprear, com és fa massa sovint, el seu paper en la difusió del valencià als llocs on la llengua està més amenaçada per la influència del castellà o, fins i tot, a àrees castellanoparlants on, sobretot gràcies als dibuixos animats, a l'esport o les festes, s'havia convertit en normal escoltar programació en valencià. Prova d'això últim és que la primera plataforma de televisió de pagament a Espanya va incloure retransmissions de futbol en valencià, que havia arribat a convertir-se en l'idioma habitual de veure'l per a la majoria dels espectadors. Els nous operadors, per contra, emeten ja exclusivament en castellà i és fàcil comprovar en qualsevol poble totalment valencianoparlant que els xiquets tornen a jugar en castellà, com si haguérem retrocedit en el temps. La crítica justificada a les greus deficiències com a servei de RTVV tampoc pot amagar l'enorme valor de l'arxiu visual i

sonor que s'hi ha acumulat, així com el paper que ha tingut per a la recuperació de la pilota o, fins i tot, per a difondre el patrimoni natural de les nostres terres amb programes com Medi Ambient.

La convulsa vida de Radiotelevisió Valenciana, dirigida durant la major part del temps per personatges com Vicente Sanz, Pedro García o José López Jaraba, que l'han vist com un instrument de negoci, de poder, o de propaganda, han impedit desenvolupar un model audiovisual valencià propi. Ha sigut impossible, a pesar dels intents voluntaristes —i majoritàriament estèrils— que s'han fet des de sectors de la plantilla i també des de fora de l'empresa, establir mecanismes d'independència informativa, acordar l'equilibri entre la producció pròpia internalitzada i l'impuls al sector audiovisual privat, fer un model lingüístic no condicionat per pressions polítiques o adaptar els mitjans a les noves plataformes de comunicació en xarxa. El debat necessari en qualsevol societat sobre com han de ser els seus mitjans de comunicació se'ns ha segrestat als valencians i la finalització de les emissions tampoc el posen fàcil en este moment.

S'equivoquen els que veuen en el tancament una catarsi necessària, com una oportunitat per a que renasca un fènix perquè no tenen en compte el temps perdut i els factors externs que operen en el mercat televisiu i radiofònic. Ara ja no existeix l'oportunitat de captar audiències massives què ofería una televisió amb només dos competidors públics i dos més de privats el 1989. Tampoc una ràdio local que podia desenvolupar-se en la llengua pròpia amb la col·laboració d'una ràdio autonòmica pública potent —en aquell moment va nàixer també Ràdio 4 de RNE, tancada el 1992 pel govern de Felipe González adduint que el seu paper ja el feia Ràdio 9—.

Les progressives modificacions en la legislació audiovisual han afavorit la televisió privada de caràcter estatal, on existeix en l'actualitat un oligopoli que capta la major part de la publicitat, cosa

que resta ingressos a les televisions públiques, i que ha contribuït a la banalització de continguts. A la concentració televisiva en dos grans grups mediàtics s'ha de sumar la irrupció de les noves plataformes de pagament que encareixen injustificadament i de forma desorbitant els costos de les retransmissions esportives i del cinema, un dels principals atractius per a les audiències. A més, la precipitació incomprensible en el desenvolupament de la TDT, i la corrupció en el repartiment de les freqüències al País Valencià han malbaratat la possibilitat d'una televisió de proximitat de servei públic i rendible socialment i econòmicament, que interactuara amb Radiotelevisió Valenciana.

Tots estos factors, juntament amb els avanços en la recepció dels continguts i les conseqüències legals del tancament, han de formar part d'eixe debat necessari sobre qualsevol nou projecte de Radiotelevisió Valenciana i del model audiovisual propi que necessitem més que mai. Un debat al qual vol contribuir esta obra i els seus autors per a que es corregisca com més prompte possible l'anormalitat mediàtica que viu el País Valencià i recuperem una radiotelevisió, que ha de ser plural i democràtica, i amb un paper clau per desterrar els mals auguris sobre la nostra llengua.

**DE L'APOTEOSI A LA REALITAT:
EL CAMÍ PER A LA CONSTRUCCIÓ DE LA NOVA RADIOTELEVISIÓ VALENCIANA**

Josep Rodríguez i Santonja
Extreballador de Ràdio 9

Caldrà que ens abstraguem de l'apoteosi permanent que va acompanyar Radiotelevisió Valenciana durant bona part de la seua existència —especialment notòria en les últimes dos dècades— si volem ser capaços de plantejar la millor opció per a restituir al País Valencià uns mitjans de comunicació públics. La millor opció, sí, perquè — i eixa és una de les claus per la qual cal fugir d'eixa apoteosi— no hem de demanar, ni ens ho podem permetre, la posada en marxa «d'una RTVV». No pot fer la impressió que reivindicuem una cosa abstracta, un indefinit, perquè sí. No ens val qualsevol RTVV. Mai. I menys ara.

Apoteòsica va ser la degradació de l'ens, apartant-se en gran mesura d'allò que havia d'haver sigut el model. Apoteòsic va ser el tancament. Apoteòsica va ser la reacció. Ara, és el moment de la (re)construcció. El més difícil. El més decisiu. Ens cal claredat al cap i concisió als fets.

Mai no m'haguera esperat veure milers de persones pels carrers de València dos dies després del tancament de les emissions de Canal 9 i Ràdio 9. Ja ho vaig deixar escrit en aquell moment, i ho repetisc, faig meua una frase que vaig escoltar durant aquells dies: «No protestem per l'RTVV que ens han llevat sinó per la que mereixem; per la que hauríem de tindre». Dins l'excés que va acompanyar el gros dels últims anys d'RTVV i el seu tancament, es va passar d'una indiferència social generalitzada a ser motiu de conversa habitual. La gent s'hi pronunciava, era partícip per primera vegada en molt de temps d'allò que envoltava RTVV. Un públic majoritàriament descregut —i segurament amb moltes raons— lluny de reaccionar amb desaire o ràbia ho va fer amb

suport. RTVV va passar de ser una peça minoritzada i minvant en influència, paper i pes a marcar bona part de l'agenda política i social.

A dins la turbulència encara va ser més gran. Molt se n'ha parlat, i —amb diferents graus, per descomptat— els qui hi érem o hi vam ser en algun moment sabem si el tancament va suposar un canvi d'actitud. No busque ací ajustar comptes ni destapar cinismes. No és l'objectiu, i no ha de ser-ho ja en aquest punt. Consumat el fos a negre, la maquinària reivindicativa es va posar en marxa. Normalment — i és comprensible, almenys en els estadis inicials— utilitzant un ampli espectre d'arguments que justificarien la necessitat de la radiotelevisió pública pràcticament per qualsevol motiu. A quasi tota notícia o fet quotidià l'acompanyava l'habitual «mireu què està passant i RTVV sense contar-ho». Passat el dol inicial, és moment —i així està sent interpretat ja, i bona mostra són la quantitat d'iniciatives (especialment la ILP), propostes i publicacions que estan sorgint— d'afinar en les projeccions, perquè sabem quina no és la manera de fer-ho, però de fer-ho n'hi ha moltes, o almenys amb molts matisos, i cal realitzar una minuciosa anàlisi abans que aplegue el moment de decidir.

El mandat públic

Els paradigmes de relació entre els ciutadans i el poder estan canviant de manera notable. Qüestions ara del tot intolerables en l'esfera pública eren perfectament normals no fa tant de temps. Normals sense necessitat d'ocultar-ho o dissimular-ho. Ara, la concepció de servei inherent a qualsevol dotació pública adquireix una nova dimensió. Més que de servei hauríem de parlar de mandat, i la radiotelevisió pública no escaparà d'eixe renovat — i necessari— cel que la ciutadania aplicarà sobre les institucions i serveis públics.

Imagine que sense aquell ERO atabalat i maliciós, sense la derrota judicial i el posterior tancament, tampoc RTVV no hauria eixit il·lesa d'aquest nou clima, especialment significatiu al País Valencià. Una RTVV sense un canvi de gestió radical no se n'hauria sortit com ho ha fet durant tant de temps si haguera continuat negligint els seus deures més elementals. Una nova RTVV no té cap possibilitat de sobreviure si no és responent al mandat ciutadà, açò és, complint la seua funció. Sense apoteosis. Tenim l'avantatge que ho podem reconstruir i el desavantatge que no podem fallar, ni que siga un poc, en aquesta tasca.

Els problemes

No descobrim res si diem que per poder parlar seriosament de l'opció de reobrir RTVV haurà de ser amb un Consell sense el Partit Popular. La decisió de tancar de segur que va sorprendre a molts a les files populars, i ben capaços serien de replantejar-se obrir en cas de romandre al poder com si ells hagueren estat de pas en el tancament. De més grosses n'hem vist tot i que —no per vergonya o pudor sino més bé per les dificultats que s'hi trobarien— es fa difícil pensar, fins i tot per als estàndards populars, que s'atreveren a fer-ho. De qualsevol manera, els qui s'han pronunciat al respecte han sigut les forces que visqueren el tancament des de l'oposició: PSPV, Compromís, Esquerra Unida i també Podem, que parlen obertament de recuperar el servei de radiotelevisió públic per als valencians.

Més enllà de la simbòlica data del 9 d'octubre apuntada per Ximo Puig o Enric Morera i mencionada fins i tot al programa d'Esquerra Unida, els passos a seguir no estaran lliures d'obstacles. Primer caldrà resoldre quin és el marc jurídic-laboral que se segueix per engegar de nou RTVV. La totalitat de la plantilla (tot i que encara sobreviuen alguns treballadors) està afectada per un ERO i la posada en marxa d'una nova societat a curt termini podria ser complicada, atès que, segons apunten alguns laboralistes, no és

possible tancar una empresa, acomiadar el personal i poc després obrir-ne una de nova per fer el mateix paper com si res haguera passat. Caldrà, per tant, buscar la fórmula adequada per reprendre l'activitat, cosa que podria passar per revertir els comiats i tornar al punt anterior al primer ERO amb la intenció de negociar-ne un de nou, en aquest cas consensuat. És el que ha dit, per exemple, Enric Morera. Amb tot, és difícil entendre com es pot plantejar fer un ERO sense saber el model que volem. La xifra de treballadors que ha de tenir l'ens no és una qüestió que es trie arbitràriament: no són les mateixes necessitats les d'una radiotelevisió amb un grau de producció pròpia major o menor, o les d'una radiotelevisió amb una xarxa potent de corresponsalies o delegacions arreu del territori que les d'una que no en tinga, per posar dos exemples.

A banda de qüestions numèriques, com hauria de ser la configuració de la plantilla ha generat algunes tensions tots aquests mesos. Per una banda, trobem la postura majoritària dels extreballadors que reivindiquen que es respecte la seua feina, especialment aquells que passaren un procés de selecció en el seu moment. És una reivindicació comprensible; lluny de mirar amb recel o desdeny aquells que es guanyaren la seua plaça(encara que hi ha de tot, naturalment), considere que els qui passaren proves selectives fan una defensa legítima dels seus drets. Per altra banda, hi ha els qui demanen començar «des de zero», una expressió que no agrada massa entre els extreballadors i que es pot interpretar com un blanqueig de l'ERO i liquidació escamesos pel PP. Ara bé, eixes paraules exactes, «des de zero», les han emprades persones tan poc sospitoses de voler salvar-li la cara en res al PP com Mónica Oltra¹.

Part de l'apoteosi de què parlàvem més amunt ha passat també per no saber —o no voler— escoltar o entendre postures contràries més enllà del titular. Després d'un ERO quasi delictiu i del

¹ <http://www.valenciaplaza.com/ver/154356/olta>

tancament abrupte és perfectament comprensible que aquells que érem treballadors d'RTVV vulguem que es compte amb nosaltres en cas de tornar-se a posar en marxa. Sembla, a banda, que és l'opció més factible si el que es pretén és una reobertura que no s'allargi anys en el temps. L'opció d'un nou començament podria complicar-se més, per les dificultats legals que mencionàvem. Tanmateix, cal entendre també eixos posicionaments que no sols venen de gent amb afany de venjança o menyspreu cap als treballadors —que n'hi ha, i molts, que volen arrasar amb tot i amb tots els qui hi havia— sinó també — almenys així ho veig— d'aquells que volen superar part d'un passat que deixa un mal record en molts aspectes, amb el desig de bastir amb nous fonaments un servei que mai s'hauria d'haver desviat de la manera com ho va fer.

Convé recordar igualment que l'assemblea de treballadors va acceptar l'ERO d'extinció amb vora el 70 per cent dels vots emesos a favor, (tot i que és cert que l'alternativa era també molt negativa) i això, lamentablement, té conseqüències. A alguns dels qui ens hi oposàvem se'ns tractava de bojós. Sembla obvi, però es pot discrepar sense acusar als qui ho veuen diferent d'obscurs interessos i omplir-los de grosses desqualificacions sense matisos possibles. Fent-ho, anem cap a un nou desastre. No hi ha en aquesta qüestió arguments impecables ni solucions infal·libles. En qualsevol cas, és un equilibri necessari i delicat que cal buscar, entre el respecte als drets dels treballadors i la construcció d'un projecte renovat, que puguin sentir seu i al qual puguin aspirar (i aportar) també els qui no hi eren en el moment del tancament.

La nova RTVV ha de ser, per tant, una radiotelevisió diferent i millor, que isca d'una reflexió profunda, i que nasca després que en la taula de negociació els uns s'hagen barallat dos-centes vegades amb els altres. La premsa no pot ser un factor. No es tracta d'ajornar-ho *sine die* però tampoc de resoldre-ho de pressa i malament. Si

no aprenem a parlar (i a escoltar) sobre quin model volem serà molt més difícil que de tot això sorgisca un projecte sòlid.

Les nostres propostes

Caldrà, llavors, escotar-ho tot i escoltar-ho bé. Caldrà obrir un espai de debat en l'àmbit polític —al cap i a la fi haurà de ser a les Corts on es donen els passos necessaris— però no sols en el polític, també han de dir la seua els diferents col·lectius professionals implicats, els col·lectius socials etc. Els lectors no trobaran en les pàgines d'aquest llibre un manifest tancat donant instruccions sobre com reobrir RTVV. Aquest treball pretén ser un espai de debat, on gent provinent d'RTVV i gent de fora reflexiona sobre aspectes concrets de la radiotelevisió: hi trobarem propostes sobre el model periodístic, sobre el de producció, sobre la cultura, sobre el model de finançament o el de gestió i també una anàlisi sobre l'escenari legal que se'ns pot presentar, entre d'altres qüestions.

Hi trobarem també postures discrepants en alguns aspectes entre alguns dels autors, però hi ha un consens general, això sí, en la necessitat de poder gaudir de mitjans públics novament al País Valencià. Creiem que moure el debat és el que toca. No podem passar-nos anys reivindicant una radiotelevisió «de tots» si no intentem que l'eslògan passe a la pràctica. Serà més difícil cometre errors en la represa d'RTVV si abans no ens han (ens hem) qüestionat què volem i com ho volem. Confiam en què allò que es recull en aquestes pàgines contribuïska, encara que siga mínimament, a definir el millor model al nostre abast.